

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

63 - యుద్ధకాండ త్రిషష్టితమః సర్గః

|| కుంభకర్ణానుశోకః ||

తస్య రాక్షసరాజస్య నిశమ్య పరిదేవితమ్ |
కుంభకర్ణో బభాషేఽథ వచనం ప్రజహాస చ || 1 ||

దృష్టో దోషో హి యోఽస్మాభిః పురా మంత్రవినిర్ణయే |
హితేష్యనభిరక్తేన సోఽయమాసాదితస్త్వయా || 2 ||

శీఘ్రం ఖల్వభ్యుపేతం త్వాం ఫలం పాపస్య కర్మణః |
నిరయేష్యేవ పతనం యథా దుష్యతకర్మణః || 3 ||

ప్రథమం వై మహారాజ కృత్యమేతదచింతితమ్ |
కేవలం వీర్యదర్శేణ నానుబంధో విచారితః || 4 ||

యః పశ్చాత్పూర్వకార్యాణి కుర్యాదైశ్వర్యమాస్థితః |
పూర్వం చోత్తరకార్యాణి న స వేద నయానయా || 5 || [చాపర]

దేశకాలవిహీనాని కర్మాణి విపరీతవత్ |
క్రియమాణాని దుష్యంతి హవీంష్యప్రయతేష్యివ || 6 ||

త్రయాణాం పంచథా యోగం కర్మణాం యః ప్రపశ్యతి |
సచివైః సమయం కృత్వా స సభ్యే వర్తతే పథి || 7 ||

యథాగమం చ యో రాజా సమయం విచికిర్షతి |
బుధ్యతే సచివాన్బుధ్య సుహృదశ్చానుపశ్యతి || 8 ||

ధర్మమర్థం చ కామం చ సర్వాన్వారక్షసాం పతే |
భజేత పురుషః కాలే త్రిణి ద్వంద్వాని వా పునః || 9 ||

త్రిషు చైతేషు యచ్ఛ్రేష్ఠం శ్రుత్వా తన్నావబుధ్యతే |
రాజా వా రాజమాత్రో వా వ్యర్థం తస్య బహుశ్రుతమ్ || 10 ||

ఉపప్రదానం సాంత్యం వా భేదం కాలే చ విక్రమమ్ |
యోగం చ రక్షసాం శ్రేష్ఠ తావుభౌ చ నయానయా || 11 ||

కాలే ధర్మార్థకామాన్యః సమ్మంత్త్య సచివైః సహ |
నిషేవేతాత్మవాల్లోకే న స వ్యసనమాప్పుయాత్ || 12 ||

హితానుబంధమాలోచ్య కార్యాకార్యమిహాత్మనః |
రాజా సహార్థతత్త్వజ్ఞైః సచివైః స హి జీవతి || 13 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

63 - యుద్ధకాండ త్రిషష్టితమః సర్గః

అనభిజ్ఞాయ శాస్త్రార్థాన్పురుషాః పశుబుద్ధయః |
 ప్రాగల్భ్యాద్యక్తుమిచ్ఛంతి మంత్రేష్యభ్యంతరీకృతాః || 14 ||
 అశాస్త్రవిదుషాం తేషాం న కార్యమహితం వచః |
 అర్థశాస్త్రానభిజ్ఞానాం విపులాం శ్రీయమిచ్ఛతామ్ || 15 ||
 అహితం చ హితాకారం ధారాజ్ఞల్పంతి యే నరాః |
 అవేక్ష్య మంత్రబాహ్యస్తే కర్తవ్యాః కృత్యదూషణాః || 16 ||
 వినాశయంతో భర్తారం సహితాః శత్రుభిర్బుధైః |
 విపరీతాని కృత్యాని కారయంతహ మంత్రిణః || 17 ||
 తాన్భర్తా మిత్రసంకాశానమిత్రాన్తంత్రనిర్ణయే |
 వ్యవహారేణ జానీయాత్సచివానుపసంహితాన్ || 18 ||
 చపలస్యేహ కృత్యాని సహసాఽనుప్రధావతః |
 చిద్రమస్యే ప్రపద్యంతే క్రౌంచస్య ఖమివ ద్విజాః || 19 ||
 యో హి శత్రుమభిజ్ఞాయ నాత్మానమభిరక్షతి |
 అవాప్నోతి హి సోఽనర్థాన్ స్థానాచ్చ వ్యవరోప్యతే || 20 ||
 యదుక్తమిహ తే పూర్వం ప్రియయామేనుజేన చ | [క్రియతా]
 తదేవ నో హితం కార్యం యదిచ్ఛసి చ తత్కూరు || 21 ||
 తత్తు శ్రుత్వా దశగ్రీవః కుంభకర్ణస్య భాషితమ్ |
 భ్రుకుటిం చైవ సంచక్రే క్రుద్ధశ్చైనమభాషత || 22 ||
 మాన్యో గురులివాచార్యః కిం మాం త్వమనుశాససి |
 కిమేవం వాక్తృమం కృత్వా కాలే యుక్తం విధీయతామ్ || 23 ||
 విభ్రమాచ్ఛిత్తమోహద్వా బలవీర్యాశ్రయేణ వా |
 నాభిపన్నమిదానీం యద్వర్థాస్తస్య పునః కథాః || 24 ||
 అస్మిన్కాలే తు యద్యుక్తం తదిదానీం విధీయతామ్ |
 గతం తు నానుశోచంతి గతం తు గతమేవ హి || 25 ||
 మమాపనయజం దోషం విక్రమేణ సమీకురు |
 యది ఖల్వస్తి మే స్నేహో విక్రమం వావగచ్ఛసి || 26 ||
 యది వా కార్యమేతత్తే హృది కార్యతమం మతమ్ |
 స సుహృద్యో విపన్నార్థం దీనమభ్యవపద్యతే || 27 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

63 - యుద్ధకాండ త్రిషష్టితమః సర్గః

స బంధుర్యోఽపనీతేషు సాహాయ్యాయోపకల్పతే |
తమధైవం బ్రువాణం తు వచనం ధీరదారుణమ్ || 28 ||

రుష్టోఽయమితి విజ్ఞాయ శనైః శ్లక్షణమువాచ హ |
అతీవ హి సమాలక్ష్ణ భ్రాతరం క్షుభితేంద్రియమ్ || 29 ||

కుంభకర్ణః శనైర్వాక్యం బభాషే పరిసాంత్యయన్ |
అలం రాక్షసరాజేంద్ర సంతాపముపపద్యతే || 30 ||

రోషం చ సంపరిత్యజ్య స్వస్థో భవितుమర్హసి |
నైతన్తనసి కర్తవ్యం మయి జీవతి పార్థివ || 31 ||

తమహం నాశయిష్యామి యత్యతే పరితప్యసే |
అవశ్యం తు హితం వాచ్యం సర్వావస్థం మయా తవ || 32 ||

బంధుభావాదభిహితం భ్రాతృస్నేహాచ్ఛ పార్థివ |
సదృశం యత్తు కాలేఽస్మిన్కర్తుం స్మిగ్ధేన బంధునా || 33 ||

శత్రూణాం కదనం పశ్య క్రియమాణం మయా రణే |
అద్య పశ్య మహాబాహో మయా సమరమూర్ధని || 34 ||

హతే రామే సహా భ్రాత్రా ద్రవంతీం హరివాహినీమ్ |
అద్య రామస్య తద్ధృష్ట్వా మయాఽఽనీతం రణాచ్ఛిరః || 35 ||

సుఖీ భవ మహాబాహో సీతా భవతు దుఃఖితా |
అద్య రామస్య పశ్యంతు నిధనం సుమహత్త్రియమ్ || 36 ||

లంకాయాం రాక్షసాః సర్వే యే తే నిహతబాంధవాః |
అద్య శోకపలీతానాం స్వబంధువధకారణాత్ || 37 ||

శత్రోర్యుధి వినాశేన కరోమ్యాస్తప్రమార్జనమ్ |
అద్య పర్వతసంకాశం ససూర్యమివ తోయదమ్ || 38 ||

వికీర్ణం పశ్య సమరే సుగ్రీవం ప్లవగోత్తమమ్ |
కథం త్వం రాక్షసైరేభిర్తయా చ పరిసాంత్యతః || 39 || [రక్షితః]

జిఘాంసుభిర్దాశరభిం వ్యథసే త్వం సదాఽనఘ |
అథ పూర్వం హతే తేన మయి త్యాం హంతి రాఘవః || 40 ||

నాహమాత్మని సంతాపం గచ్ఛేయం రాక్షసాధిప |
కామం త్విదానీమపి మాం వ్యాదిశ త్వం పరంతప || 41 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

63 - యుద్ధకాండ త్రిషష్టితమః సర్గః

న పరః ప్రేషణీయస్తే యుద్ధాయాతులవిక్రమ |
 అహముత్సాదయిష్యామి శత్రూంస్తవ మహాబల || 42 ||

యది శక్రో యది యమో యది పావకమారుతౌ |
 తానహం యోధయిష్యామి కుబేరవరుణావపి || 43 ||

గిరిమాత్రశరీరస్య శితశూలధరస్య మే |
 నర్దతస్తీక్ష్ణదంష్ట్రస్య బిభీయాచ్ఛ పురందరః || 44 ||

అథవా త్యక్తశస్త్రస్య మృద్గతస్తరసా రిపూన్ | [మృద్గతః]
 న మే ప్రతిముఖే స్థాతుం కశ్చిచ్ఛక్రో జిజీవిషుః || 45 ||

నైవ శక్త్యా న గదయా నాసినా నిశితైః శరైః |
 హస్తాభ్యామేవ సంరభ్ధో హనిష్యామ్యపి వజ్జిణమ్ || 46 ||

యది మే ముష్టివేగం స రాఘవోఽద్య సహిష్యతే |
 తతః పాస్యంతి బాణౌఘా రుధిరం రాఘవస్య తు || 47 ||

చింతయా బాధ్యసే రాజన్కిమర్థం మయి తిష్ఠతి |
 సోఽహం శత్రువినాశాయ తవ నిర్యాతుముద్యతః || 48 ||

ముంచ రామాద్భయం రాజన్తనిష్యామీహ సంయుగే |
 రాఘవం లక్ష్మణం చైవ సుగ్రీవం చ మహాబలమ్ || 49 ||

హనుమంతం చ రక్షోఘ్నం లంకా యేన ప్రదీపితా |
 హలీంశ్చాపి హనిష్యామి సంయుగే సమవస్థితాన్ || 50 ||

అసాధారణమిచ్ఛామి తవ దాతుం మహాద్యశః |
 యది చేంద్రాద్భయం రాజన్యది వాఽపి స్వయంభువః || 51 ||

అపి దేవాః శయిష్యంతే క్రుద్ధే మయి మహీతలే |
 యమం చ శమయిష్యామి భక్తయిష్యామి పావకమ్ || 52 ||

ఆదిత్యం పాతయిష్యామి సనక్తత్రం మహీతలే |
 శతక్రతుం వధిష్యామి పాస్యామి వరుణాలయమ్ || 53 ||

పర్వతాంశ్చార్ణయిష్యామి దారయిష్యామి మేదినీమ్ |
 దీర్ఘకాలం ప్రసుప్తస్య కుంభకర్ణస్య విక్రమమ్ || 54 ||

అద్య పశ్యంతు భూతాని భక్ష్మామాణాని సర్వశః |
 నన్విదం త్రిదివం సర్వమాహారస్య న పూర్యతే || 55 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

63 - యుద్ధకాండ త్రిషష్టితమః సర్గః

వధేన తే దాశరథేః సుఖార్థం సుఖం సమాహర్తుమహం వ్రజామి |
నికృత్య రామం సహ లక్ష్మణేన [నిహత్య]
ఖాదామి సర్వాన్తలియూథముఖ్యాన్ || 56 ||

రమస్య కామం పిబ చార్త్రవారుణేం
కురుష్వ కృత్యాని వినీయతాం జ్వరః |
మయాద్య రామే గమితేయమక్షయం
చిరాయ సీతా వశగా భవిష్యతి || 57 ||

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే త్రిషష్టితమః
సర్గః || 63 ||

www.sanatanadharm.com